

NOTĂ INFORMATIVĂ

la proiectul hotărârii Guvernului privind aprobarea Regulamentului cu privire la procedura de examinare medicală a deținuților grav bolnavi pentru aplicarea liberării de la executarea pedepsei sau pentru înlocuirea, revocarea arestului preventiv precum și a Listei bolilor care împiedică aflarea persoanelor în detenție

1. Denumirea autorului și a participanților la elaborarea proiectului actului normativ

Proiectul *hotărârii Guvernului privind aprobarea Regulamentului cu privire la procedura de examinare medicală a deținuților grav bolnavi pentru aplicarea liberării de la executarea pedepsei sau pentru înlocuirea, revocarea arestului preventiv precum și a Listei bolilor care împiedică aflarea persoanelor în detenție* (în continuare – proiectul), a fost elaborat de către Ministerul Justiției la inițiativa grupului de lucru constituit de Administrația Națională a Penitenciarelor (în continuare - ANP), cu ghidarea experților Consiliului Europei (în continuare - CoE), în cadrul programului "Promovarea unui sistem de justiție penală bazat pe respectarea drepturilor omului în Republica Moldova" (în continuare - Programul).

Programul este finanțat de Guvernul Norvegiei și este implementat ca parte a Planului de Acțiune CoE - Republica Moldova pentru anii 2017-2020 și prevede alinierea sistemului de justiție penală din țară, inclusiv domeniul penitenciar și cel al probațiunii, la standardele și recomandările CoE. Obiectivul general al programului este asigurarea respectării drepturilor omului și a statului de drept, prin asistarea autorităților naționale în construirea unui sistem eficient de justiție penală, bazat pe principiile umanizării, resocializării și justiției restaurative.

Mai mult ca atât, Comitetul de Miniștri a Consiliului Europei în contextul monitorizării executării cauzei *Cosovan vs. Republica Moldova* (dos. nr. 13472/18), a indicat în Decizia Ședinței 1443 din 20-22 septembrie 2022 faptul că: „Statul urmează să asigure eliberarea „umanitară” a persoanelor grav bolnave aflate în arest preventiv”.

Totodată, elaborarea și promovarea proiectului este inclus în planul de acțiuni al Ministerului Justiției pentru anul 2024 (acțiunea nr. 43), și reprezintă o prioritate instituțională în ceea ce privește adoptarea actelor normative întru respectarea drepturilor și libertăților omului în instituțiile penitenciare.

2. Condițiile ce au impus elaborarea proiectului actului normativ și finalitățile urmărite

Principala condiție care a impus elaborarea proiectului este necesitatea de a oferi deținuților grav bolnavi posibilitatea de a urma un tratament complex acasă sau într-o instituție medicală civilă atunci când starea acestuia împiedică executarea

pedepsei sau arestului preventiv. Astfel, deși legislația respectă principiul umanismului și, în acest sens a fost instituită posibilitatea liberării de pedeapsă din cauza unei boli grave, în realitate, în ultimii cinci ani, mai mult de jumătate din condamnații examinați au decedat în așteptarea unei decizii. De exemplu, în perioada 2017-2021, Comisia Medicală Specială instituită la nivelul Administrației Naționale a Penitenciarelor a examinat 50 de persoane grav bolnave, din care 26 persoane au decedat în detenție, iar 24 au fost eliberați.

Pentru anul 2021, din 14 persoane condamnate examinate, 9 au decedat până la emiterea unei decizii de către judecătorul de instrucție. În anul 2022, din 10 persoane condamnate examinate, 3 au decedat până la decizia instanței de judecată, 6 persoane au fost eliberate, iar o persoană - eliberată în legătură cu executarea în totalitate a pedepsei.

Pe parcursul anului 2023: 4 persoane condamnate examinate, dintre care 2 deținuți au decedat până la pronunțarea deciziei, și 2 – eliberați.

Proiectul a fost elaborat pentru implementarea mai eficientă a prevederilor art. 271 din *Codul de executare nr. 443/2004*, care la alin. (1) prevede că „Liberarea de la executarea pedepsei din cauza bolii, în temeiul art. 95 din Codul penal, se dispune de către instanța de judecată în a cărei rază teritorială se află instituția sau organul care asigură executarea pedepsei”. Totodată, conform art. 95 al *Codului penal nr. 985/2002* (în continuare – *Codul penal*), pentru eligibilitate sunt necesare a fi întrunite următoarele condiții: alin. (1) persoana care, în timpul executării pedepsei, s-a îmbolnăvit de o boală psihică, ce o lipsește de posibilitatea de a-și da seama de acțiunile sale sau de a le dirija, este liberată de executarea pedepsei. Acestei persoane instanța de judecată îi poate aplica măsuri de constrângere cu caracter medical. Iar, alin. (2) prevede că persoana care, până la pronunțarea sentinței sau în timpul executării pedepsei, s-a îmbolnăvit de o boală gravă, alta decât cea specificată la alin.(1), ce împiedică executarea pedepsei, poate fi liberată de executarea pedepsei de către instanța de judecată. Și, întru executarea art. 195 alin. (3¹) din *Codul de procedură penală nr. 122/2003*, care stabilește înlocuirea, revocarea arestului preventiv pe motiv de boală gravă în baza concluziei Consiliului medical consultativ.

Elaborarea unui nou document de reglementare a procedurilor interne de identificare, selectare, examinare și înaintare în instanța de judecată a demersului pentru aplicarea liberării de la executarea pedepsei sau pentru înlocuirea, revocarea arestului preventiv este necesară pentru a simplifica și fluidiza procedurile existente care, în practică, sunt excesiv de îndelungate și deseori nu-și ating scopul prevăzut. Mai concret, la etapa actuală, procedura implică trei comisii de examinare și evaluare: Consiliul Medical Consultativ, Comisia Medicală Psihiatrică și Comisia

Medicală Specială, iar durata medie de parcurgere a întregului proces este de aproximativ 6 luni.

Prevenirea deceselor în penitenciare a deținuților grav bolnavi ce sunt eligibili pentru eliberare se poate realiza reducând numărul de comisii de examinare și evaluare, adică prezentarea dosarelor unei singure comisii fără a mai fi necesare deciziile prealabile a altor comisii, eliminarea birocrăției din procesul de sesizare și stabilirea termenelor clare pentru fiecare factor de decizie implicat în această procedură.

Totodată, această inițiativă se încadrează în procesul complex de revizuire a cadrului normativ în domeniul detenției persoanelor, inițiat odată cu reorganizarea sistemului penitenciar în sistemul administrației penitenciare. Astfel, la revizuirea Regulamentului s-a ținut cont de noul cadru normativ ce reglementează sistemul administrației penitenciare, potrivit căruia sarcina constatării bolii ca fiind una gravă îi revine Consiliului Medical Consultativ (în continuare - Consiliul) la nivelul spitalului penitenciar.

Este necesar de menționat că, pe parcursul elaborării actului, s-a constatat necesitatea extinderii mecanismului de liberare pe motiv de boală și pentru persoanele aflate în detenție preventiv¹. În privința persoanelor condamnate, legiuitorul a instituit un mecanism de liberare de la executarea pedepsei a persoanei grav bolnave, pe când în ceea ce privește deținuții grav bolnavi care nu au statut de condamnat, legislația procesual-penală actuală nu prevede posibilitatea liberării pe motiv de boală.

Astfel, în vederea redresării acestor inadvertențe, prin adoptarea *Legii nr. 245/2023 pentru modificarea unor acte normative (modificarea Codului de procedură penală și Codul Contravențional)* s-a modificat *Codul de procedură penală* (art. 471 alin. (5)) în partea ce ține de modul și condițiile de soluționare a demersurilor privind liberarea din detenție a persoanelor grav bolnave cu stabilirea anumitor condiții și termene-limită de examinare a acestora.

În acest sens, art. 97 din *Codul de procedură penală* a fost completat cu o nouă dispoziție prin care se evidențiază o circumstanță nouă – „îmbolnăvirea bănuțului, învinuitului sau inculpatului de o boală gravă ce împiedică aflarea în detenție, care se constată fie prin raportul Consiliului Medical Consultativ al Administrației Naționale a Penitenciarelor, fie prin raportul expertizei medico-legale”. Prin această completare se reglementează modalitățile de constatare a faptului de îmbolnăvire a

¹ A se vedea Nota Comitetului de Miniștri a Consiliului Europei, în procedura de supraveghere a executării Hotărârilor CEDO grupul de cauze I.D vs. Republica Moldova, prin care Moldova este obligată să instituie posibilitatea liberării umanitare a persoanelor grav bolnave arestate sau deținuțe fără o sentință definitivă.

<https://promolex.md/22766-comitetul-de-ministri-al-consiliului-europei-a-constatat-gravitatea-problemelor-privind-asistenta-medicala-in-sistemul-penitenciar-al-republicii-moldova-si-a-dispus-examinarea-in-procedura-avansata-a/?lang=ro>

persoanelor deținute [bănuțit, învinuit sau inculpat] de o boală gravă, care vor servi atât la luarea deciziei privind oportunitatea liberării din arest, cât și la adoptarea sentinței de liberare a persoanei de la executarea pedepsei penale.

Mai mult ca atât, prin adoptarea *Legii nr. 245/2023* s-a instituit un temei (art. 195 alin. (3¹) *Cod de procedură penală*) de adoptare de către Guvern a unui Regulament prin care se va aproba Lista bolilor grave care împiedică aflarea persoanelor în stare de arest, procedura examinării medicale ale acestora și modelul concluziei medicale.

3. Principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi

Liberarea pe motiv de boală de la executarea pedepsei constituie o măsură de clemență ce rezultă din aplicarea principiului umanismului prevăzut de art. 4 al *Codului penal*, reieșind din care legea penală nu urmărește scopul de a cauza suferințe fizice sau de a leza demnitatea umană. Astfel, întru asigurarea implimentării principiului umanismului este elaborat prezentul proiect.

Proiectul cuprinde patru secțiuni în care sunt descrise modul de identificare și constatare medicală a bolii grave. De asemenea este stabilit modul de constituire, componența, sarcinile și atribuțiile Consiliului, cât și procedura de înaintare în instanța de judecată a demersului pentru eliberarea din detenție a deținuților grav bolnavi aflați în arest preventiv sau condamnați la executarea pedepsei închisorii sau la detențiune pe viață.

Astfel, proiectul esențial simplifică procedurile de constatare și gestionare a cazurilor noi depistate de boli grave sau care s-au agravat, pentru asigurarea aplicării liberării de pedeapsă sau pentru înlocuirea, revocarea arestului preventiv în termeni cât mai reduși din momentul identificării unui asemenea caz. În acest sens, a fost exclusă dublarea Comisiilor cu drept de decizie asupra prezentării pentru liberare, acest drept fiind atribuit exclusiv Consiliului la nivel de spital penitenciar. Consiliul va fi solicitat atât în stabilirea diagnosticului, cât și în administrarea tratamentului, astfel evitând încă un nivel birocratic care prelungea în timp procedura de înaintare în instanța de judecată a demersului pentru aplicarea liberării de la executarea pedepsei a deținuților grav bolnavi sau pentru înlocuirea, revocarea arestului preventiv. Astfel, Consiliul spitalului penitenciar apreciază diagnosticul clinic definitiv și, în cazul în care constată că boala deținutului este inclusă în Lista bolilor grave care împiedică aflarea persoanelor în detenție (în continuare – Lista bolilor grave), decide asupra înaintării unui demers în instanța de judecată în privința deținutului.

Pentru asigurarea respectării prevederilor principiului umanismului, administrația organului care pune în executare pedeapsa penală și personalul penitenciar, au obligația de a identifica orice suspiciune care ar indica că deținutul necesită îngrijiri medicale, și informa serviciul medical pentru a asigura examinarea

medicală neîntârziată a acestuia, iar la momentul constatării medicale a unei boli grave în baza art. 95 din *Codul penal* - de a asigura înaintarea în instanța competentă a demersului pentru aplicarea liberării de la executarea pedepsei a deținuților grav bolnavi conform procedurilor stabilite în proiectul Regulamentului.

De asemenea, ținând cont de prevederile alin. (5) art. 471 al *Codului de procedură penală*, care stabilește reguli speciale pentru examinarea în instanța de judecată a demersului privind liberarea pe motiv de boală, în proiect au fost incluse modificări esențiale.

Așadar, imediat după aprobare, raportul Consiliului este înregistrat în Registrul de evidență al deținuților grav bolnavi în privința cărora a fost înaintat în instanța de judecată demersul pentru liberarea de la executarea pedepsei sau pentru înlocuirea, revocarea arestului preventiv (în continuare – Registrul de evidență), conform Anexei nr. 2 al Regulamentului, și prezentat în secretariatul instituției pentru examinare de către administrația organului care pune în executare pedeapsa sau arestul preventiv unde se află deținutul pentru inițierea procedurilor de înaintare imediat, dar nu mai târziu de 5 zile de la recepționarea raportului medical, după caz, instanței de judecată pe rolul căruia se află cauza penală ori procurorul care conduce sau care efectuează urmărirea penală a demersului pentru liberare de la executarea pedepsei sau pentru înlocuirea, revocarea arestului preventiv, la care se anexează raportul medical și dosarul personal al deținutului. Deținutul poate solicita un exemplar al raportului medical. De asemenea despre faptul depistării bolii grave a persoanelor reținute sau arestate se informează apărătorul acestora.

Extrasul din Registrul de evidență, după sesizarea instanței, precum și modificările ulterioare a informațiilor privind examinarea cauzelor respective și soluțiile pronunțate (cu remiterea unei copii) vor fi prezentate Direcției medicale a ANP în vederea ținerii evidenței centralizate a cauzelor date. Responsabili de prezentarea informațiilor respective sunt deținătorul Registrului (Direcția medicală a ANP) și serviciile responsabile de reprezentarea ulterioară în instanță a instituției penitenciare.

De asemenea, a fost introdusă și participarea obligatorie în instanța de judecată a unui reprezentant al Consiliului. Opțional, la solicitarea instanței de judecată, urmează să se prezinte și medicul curant al deținutului sau un alt reprezentant al Consiliului, discreție care este lăsată instanței de judecată.

O altă noutate a proiectului constituie actualizarea și desfășurarea Listei bolilor grave care împiedică aflarea persoanelor în detenție în corespundere cu Clasificatorul internațional a maladiilor (CIM) în ediția aplicată în Republica Moldova. Astfel s-a mărit cercul de deținuți care urmează a fi examinați medical și care vor putea avea posibilitatea de a urma un tratament complex acasă sau într-o

instituție medicală din afara sistemului penitenciar când acest lucru împiedică executarea pedepsei sau arestului preventiv de către aceștia.

La fel, reieșind din aplicarea în practică a actualului *Regulament* aprobat prin *Ordinul ministrului justiției nr. 331/2006* și pronosticul pentru viață a deținuților grav bolnavi, au fost reevaluate gradele de gravitate ale unor boli. Lista bolilor este una exhaustivă.

Totodată, este necesar de menționat că prin proiect se va asigura celeritatea desfășurării procedurilor la faza de înaintare a demersului în instanța de judecată, prin reducerea numărului comisiilor medicale.

Cu privire la intrarea în vigoare a actului normativ:

Reieșind din importanța proiectului actului normativ și ținând cont de faptul că implementarea acestuia va permite demararea procesului de examinare a deținuților grav bolnavi susceptibili de liberare de la executarea pedepsei sau pentru înlocuirea, revocarea arestului preventiv, în temeiul art. 56 alin. (3) din *Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative*, se propune intrarea în vigoare a hotărârii Guvernului la data publicării în Monitorul Oficial. Această dispoziție va permite aplicarea imediată a noilor prevederi în scopul liberării conform principiului umanismului a deținuților grav bolnavi.

4. Fundamentarea economico-financiară

Implementarea prezentului proiect nu necesită cheltuieli financiare suplimentare din bugetul de stat.

5. Modul de încorporare a actului în cadrul normativ în vigoare

Proiectul se încorporează în sistemul actelor normative.

După intrarea în vigoare a prezentului proiect, va fi necesară abrogarea *Ordinului ministrului justiției nr. 331/2006 cu privire la modul de prezentare a condamnaților grav bolnavi pentru liberarea de la executarea pedepsei*.

6. Avizarea și consultarea publică a proiectului

În conformitate cu art. 20 din *Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative*, a fost publicat anunțul privind inițierea procesului de elaborare a proiectului hotărârii Guvernului, care poate fi accesat la următorul link: <https://www.justice.gov.md/ro/content/anunt-privind-initierea-procesului-de-elaborare-proiectului-de-modificare-regulamentului-1>.

În scopul respectării prevederilor *Legii nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional*, proiectul este plasat pe pagina web oficială a Ministerului Justiției www.justice.gov.md, compartimentul *Transparența decizională*, directoriul *Registrul proiectelor de acte normative* și pe platforma guvernamentală www.particip.gov.md.

Proiectul a fost înregistrat de către Cancelaria de Stat cu nr. unic 914/MJ/2023, fiind prezentat în cadrul Ședinței secretarilor generali din 18 octombrie 2023.

În procesul de avizare și consultare publică, au fost recepționate obiecții și propuneri de la Procuratura Generală, Avocatul Poporului (Ombudsmanul), Ministerul Sănătății, AO „Promo-LEX”, AO „Centrul pentru Politici și Analize în Sănătate”.

Avizele autorităților menționate au fost incluse și analizate în tabelul de sinteză a obiecțiilor și propunerilor aferent proiectului dat.

Au prezentat lipsă de obiecții și propuneri Curtea de Apel Bălți, Judecătoria Cahul, Ministerul Afacerilor Interne, Curtea Supremă de Justiție, Curtea de Apel Chișinău, Judecătoria Orhei sediul Rezina.

Nu au prezentat avizele/recomandările: Judecătoria Chișinău, Judecătoria Bălți, Judecătoria Soroca, Judecătoria Hîncești, AO „Institutul pentru Drepturile Omului din Moldova”, AO „Centrul de Resurse Juridice din Moldova” .

În procesul de avizare repetată au fost recepționate propuneri de la: Institutul pentru Drepturile Omului din Moldova, Uniunea Avocaților din Moldova și Ministerul Sănătății.

Obiecțiile, propunerile și recomandările recepționate sunt reflectate în sinteza aferentă proiectului.

Au prezentat lipsă de propuneri și obiecții: Procuratura Generală, Curtea de Apel Bălți, Curtea Supremă de Justiție, Judecătoria Chișinău, Ministerul Afacerilor Interne, Avocatul Poporului (Ombudsmanul).

Nu au prezentat avizele/recomandările: Judecătoria Cahul, Curtea de Apel Chișinău, Judecătoria Orhei sediul Rezina, Judecătoria Bălți, Judecătoria Soroca, Judecătoria Hîncești, AO „Centrul de Resurse Juridice din Moldova”, AO „Promo-LEX”, AO „Centrul pentru Politici și Analize în Sănătate”.

7. Constatările expertizei anticorupție

Întru respectarea dispozițiilor art. 34 alin. (1) din *Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative*, Ministerul Justiției a recepționat raportul de expertiză anticorupție nr. EHG24/9669 din 14.05.2024 parvenit de la Centrul Național Anticorupție.

Concluziile expertizei:

- În cadrul procesului de elaborare au fost respectate prevederile legale cu privire la transparența în procesul decizional și proiectul corespunde normelor de tehnică legislativă;
- Proiectul corespunde interesului public general, deoarece va contribui la realizarea Planului de acțiuni al Ministerului Justiției pentru anul 2023 (acțiunea nr.39), totodată prezentând o prioritate instituțională în ceea ce privește adoptarea actelor normative întru respectarea drepturilor și libertăților omului în instituțiile penitenciare.